

Remissvar:

CIRKULÄR HANTERING AV TEXTIL OCH TEXTILAVFALL

BJÖRKÅFRIHET:

Björkåfrihet är en medlemsbaserad idéburen förening som bedriver insamling, sortering, försäljning och efterhantering av insamlade textilier samt återbrukbara föremål såsom husgeråd, heminredning och hobbyartiklar. Föreningens ändamålsarbete finansieras genom omhändertagande av samhällets överproduktion/-konsumtion och omvandlar dessa till resurser cirkulärt, materiellt och socialt.

Björkåfrihet samlar årligen in ca 3 000 ton textilier och 1 500 ton återbrukbara föremål. Detta material sorteras och förbereds för återanvändning eller återvinning. Föreningens second-hand verksamhet består av ca 175 heltidsanställningar. Den bedriver insamling i 50 kommuner och genererade via sina sex begagnatbutiker 106 Mkr i omsättning under 2022. Björkåfrihet har som arbetsgivare kollektivavtal med Handelsanställdas Förbund och Unionen. Organisationen uppbär 90-konto och är certifierad enligt ISO 9001 och ISO 14001. Björkåfrihet lämnar här in ett enskilt remissvar och finns även representerat vid organisationen Ideell Second Hand (ISH) remissvar gällande ovan nämnd Promemoria. Björkåfrihet kontaktade Charlotta Broman på Regeringskansliet 27 juni och bad om att upptas i remisslängden gällande KN2023/03051. Detta bifölls.

Sammanfattning

- Överlag bifaller Björkåfrihet promemorian med hänvisning till att omtaget är löst hållet med hänsyn till att det kommande förslaget från EU-kommissionen gällande en harmoniserad EU-lagstiftning omfattande producentansvar för textil behöver beaktas. Här ligger också ett ekodesigndirektiv kopplat till EU:s Green deal samt olika finansierings- och målsättningsförslag kopplat till ett producentansvar. Även en implementeringsperiod om 3 år nämns, vilket kan innebära att ett fullt harmoniserat europeiskt producentansvar landar först 2028. Detta hindrar inte att Sverige gör sin röst hörd under processen men fokus här är att initialt etablera ett kommunalt ansvar för en nationell insamlingsstruktur för textilier.
- Det är också angeläget socialt och miljömässigt att den idag dominerande textilinsamlingsstrukturen i Sverige fortgår, d v s att idéburna organisationer som idag har samverkan med flertalet av de större och medelstora kommunerna fortsätter att samla in, sortera och i största utsträckning avyttrar det textila materialet för återanvändning i Sverige. Det är ett faktum att en attraktiv begagnathandel motverkar nykonsumtion och därmed förebygger och minskar det textila avfallet. Sortering förankrat nära insamling ger dessutom bieffekter som att en växande re-makeindustri samt aspirerande textila återvinningstekniker får tillgång till textilt material vilket är viktigt och stärkande för svensk textilprofilering.
- Det är glädjande att förslaget stärker idéburen inhemsk insamlings- och sorteringsverksamhet och att denna inte utsätts för hot från en internationell

återvinningsindustri utan tvärtom prioriterar den socialt och miljömässigt viktiga second hand-verksamheten i Sverige.

- Det framgår i promemorians innehåll att det finns en tidsmässig diskrepans mellan utgivningen i maj 2023 och EU:s förslag till nytt avfallsdirektiv som lanserades i juli 2023. Det framkommer ett antal skrivningar i förslaget till nytt avfallsdirektiv som bör beaktas i samband med förslaget att ge kommunerna uppdraget att ansvara för insamling av textil och textilavfall. Bl a annat anges det att förutom hemtextil och textilkonfektion föreslås även skor innefattas i ett kommande harmoniserat producentansvar inom EU.
- Det framkommer även i kommissionens förslag till reviderat avfallsdirektiv att separat insamlad textil och skor inte ska delas upp i separata flöden för återanvändning och återvinning. Det går inte att begära av privatpersoner och verksamheter att ha den kompetens det krävs för att definiera vad som anses vara återanvändningsbart eller återvinningsbart.
- Det är på sin plats att dels inlemma skor i det kommande uppdraget att separera textil från avfall och insamla separat i Sverige, dels uppdatera promemorian så att den vad det gäller separat insamling och hantering av textil även innehåller föreslagna åtgärder angivet i kommissionens förslag till nytt avfallsdirektiv.
- Promemorian saknar tydliga riktlinjer kring vad som ska ingå i det textilavfall som ska samlas in separat. Det måste framgå tydligt att textil som är blött, möjligt eller kontaminerat av de flest skilda anledningar skall hanteras av verksamheter och hushåll som brännbart avfall (energiåtervinning) eller farligt avfall (oljor, kemikalier). Dessa avvikelser får under inga omständigheter förekomma i flöden där textil ska förberedas för återanvändning och återvinning.
- Det måste framgå att textilt industrispill från verksamheter/producenter ska distribueras separat direkt till nationella återvinningsaktörer utan att passera den separata textila insamlingen som kommunerna åläggs.
- Det ska tydligt anges att verksameters osålda textilier, accessoarer och skor inte får destrueras utan ska rapporteras samt inlemmas i den separata textila insamlingen och sorteras ut för återanvändning eller återvinning enligt avfallshierarkins principer.
- Uttrycket textilavfall ska innefatta producerade produkter som ska användas för ett specifikt syfte. Produktionsavfall från verksamheter som inte är producerade produkter för ett visst syfte ska inte ingå i textilavfallet.
- Det behöver skapas en finansieringsform som ersätter insamlare/sorterare som på kommunalt uppdrag samlar in separat textil från 1 januari 2025. För människors hälsa och för miljöns skull behöver viss insamlad textil sorteras ut för energiåtervinning. Trots att detta restflöde är att se som kommunalt avfall har idéburna organisationer alltid tagit kostnaden för sådan hantering. Vid implementering av separat textilinsamlingssystem bör idéburna organisationer ersättas för kostnader kring insamling, sortering och avfallshantering.
- Det bör från 1 januari 2025 ställas krav på sortering av textilavfall i nära anslutning till insamling. Detta ger förutsättningar för tillväxt av nationell begagnathandel samt minskar leveranser till globala marknader vilket främjar människors hälsa och skapar social- och miljömässig nytta i nära anslutning till insamling.

Synpunkter och kommentarer

2 FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

Första kapitlet 4 §

Textilavfall: Befintlig skrift ska kompletteras med "skor".

Tredje kapitlet 3 a §

Det behöver anges i författningsförslaget, samt i efterföljande kommunikation, att textilavfall som sorteras ut för separat textilinsamling skall förvaras i miljö skilt från mat-, hushålls-, förpacknings- och verksamhetsavfall. Textil ska inte bara förvaras skilt från annat avfall utan i en miljö helt avskilt från annat avfall. Detta för att textilier absorberar lukt och fukt så kraftigt att mycket textil idag går förlorat för återanvändning och återvinning av denna anledning.

Tredje kapitlet 3 c §

Landets kommuner skiljer sig kraftigt åt gällande såväl kompetens som intresse gällande textila frågor och hanteringsförfaranden. Naturvårdsverket är en myndighet som idag har ansvar för många textila frågor och bör ha uppdraget att vägleda samt ta fram och producera information åt kommunerna att kommunicera vilka textilier som skall respektive inte skall föras vidare in i en textil värdekedja. Det är viktigt att landets samtliga invånare får enhetlig och korrekt information gällande nyttan av utsortering av textilier och vad som ska lämnas som separat textilavfall. Även Konsumentverket och Kemikalieinspektionen bör vara delaktiga.

4 TEXTILIER I DEN CIRKULÄRA EKONOMIN

Viktiga åtgärder för att reglera och förändra konsumtion av textil är via lagstiftning och ett antal krav kopplade till design och materialkomposition. För att utvinna bästa miljönytta med det textilmaterial som redan har kommit ut på marknaden bör det skapas ekonomiska incitament för etablering av mer begagnathandel och fler reparationstjänster i Sverige. Sverige bör sträva efter att minska sitt avtryck på den globala återanvändningsmarknaden. Genom att ge huvudaktörer i befintlig textilhantering (insamling och sortering i Sverige) ekonomiskt stöd för att undvika export, ekonomisk stimulans i etableringsfas av utökad begagnathandel och ekonomiskt stöd för skräddare, hantverkare och designers som arbetar med textilt material kan social och miljömässig nytta även generera anställningstillfällen. Att öka momssatsen för verksamheter som är betydande för en omställning till ökat återbruk är inte bara felaktig signalföring utan ett komplett snedtänk.

5 HANTERING AV TEXTIL OCH TEXTILAVFALL IDAG

5.1 Behandling av textilavfall

Björkåfrihet samlar in textil via egna butiker, genom samarbete med kommuner på ÅVC och på offentlig yta (ofta kommunal mark, men även privat mark förekommer). Vi har både dedikerade givare och generella givare som skänker till oss. Även om det är ett aktivt val att lämna till just Björkåfrihet så är det regelbundet inom spannet 9 - 15 % av den textil vi hanterar som måste lämnas till energiåtervinning. Anledningarna är att det inte är textil, det är blött/kontaminerat eller otjänligt att hantera. I en redan existerande separat insamling av textil så förekommer det volym som tyvärr måste energiåtervinnas med hänsyn till människors hälsa och för miljöns skull. Denna kunskap är viktig att delge. Detta är

kostnader som aldrig belastats kommunerna (trots att det är att ses som kommunalt avfall) eller producenterna. Detta är kostnader som fullt ut tagits av idéburna organisationer och därmed hämmat deras sociala verksamheter, själva ändamålen.

5.2 Ansvar för insamling och behandling av textilavfall

Björkåfrihet har i sitt upptagningsområde (västra och södra Sverige) uppdrag i 35 kommuner att samla in textil separat på ÅVC. Vår totala insamlingsvikt överstiger inte 10 % av den årliga insamlade viktvolym av textil som rapporteras in till SMED eller Naturvårdsverket. Sannolikt bör redan idag mer än 50 kommuner i landet samarbeta med en aktör som samlar in textil separat på ÅVC.

5.3 Textil för återanvändning

Häri bekräftas det miljömässigt tveksamma att inte ha en lagstiftad och reglerad textilinsamling. Seriösa idéburna aktörer för statistik och rapporterar sin insamlade mängd och dess avyttringskanaler oavsett om textilen lämnas över hand-i-hand eller anonymt i en insamlingsbox på allmän yta. Det finns oseriösa aktörer som samlar in textil utan att redovisa eller tillämpa transparent ekonomisk eller verksamhetsrelaterad redovisning. Därmed har det funnits (och finns) en osynlig viktvolym; resurser som lämnat landet utan att skapa någon social eller miljömässig nytta i landet där textilen satts på marknaden. Det finns idag ett bekymmer i att det finns kommersiella aktörer som inte säkerställer att den textil som lämnas in i butik hanteras nationellt med största möjliga miljömässiga och sociala nytta.

6 FÖRSLAG FÖR CIRKULÄR HANTERING AV TEXTIL OCH TEXTILA AVFALL

6.1 Ansvar för textilavfall som är kommunalt avfall

Det är klokt att inför 1 januari 2025, då EU:s medlemsstater ska ha etablerat ett separat insamlingssystem för textilier, etablera det insamlingssystemet som redan idag är det största enskilt strukturerade sättet: att kommunerna upplåter insamling åt seriösa idéburna aktörer genom avtal/upphandling så att arbetsrättsliga och juridiska villkor säkerställs samt att redovisning och transparens garanteras.

Då det i maj var oklart exakt hur ett nytt avfallsdirektiv kommer att utformas harmoniskt inom EU är det fördelaktigt att ha ett befintligt insamlingssystem på plats oavsett utfall inför 1 januari 2025. Sannolikt kommer flertalet av de större och medelstora kommunerna som redan idag har en avtalsreglerad överenskommelse med seriös insamlingsaktör kunna initialt möta uppdraget relativt smärtfritt. Inför ett producentansvar för textilier behöver det ses över vidare gällande ersättning för hantering, målsättning av insamlingsvolym och samt styrd fördelning mellan återanvändning och återvinning. Detta kräver utredning och därpå nya författningsförslag. Med långvarig kännedom om att separat textilinsamling kommer att etableras hade Sverige kunnat agerat proaktivt för en europeisk harmonisering med fokus på stärkt miljönytta och sociala verksamheter samt ekonomiska incitament för återetablering av närallgande småskalig textilproduktion. Att kommunerna även i fortsättningen bör ha ansvar för insamling av textilavfall är miljömässigt och socialt en betydande riktning.

6.2 Innebörden av uttrycket textilavfall

Avfallsdirektivet från EU-kommissionen föreslår ett harmoniserat producentansvar för textil inom EU. Vad som blir viktigt i detta skede är att den textil som åberopas ska innefatta all hemtextil, alla klädesplagg och accessoarer som innehåller textil samt skor. Det är viktigt att Sverige redan nu lyfter in skor som del i det separat hanterade textilflödet. Rent praktiskt besparar detta en annars komplicerad hantering både bland privatpersoner och insamlare. Idag är det kutym att kläder, hemtextil, accessoarer och skor ingår i begreppet "textil". För kännedom så utgör skor 8 - 12 % av den textil som idag samlas in.

Det är nödvändigt att informera på bred front att allt som innefattas inom uttrycket textilavfall måste vara torrt och rent. Det innebär att inget blött, möjligt, kemiskt nedsmutsat, allmänt kontaminerat eller otjänligt att hantera får förekomma i textilavfallet. Det är A och O att ha en begriplig och enkel dialog med de juridiska personerna (individer/organisationer) om framgång ska nås gällande målsättning kring volym och kvalitet. Det ska vara lätt att göra rätt.

Promemorian föreslår att även annat textilavfall än kommunalt avfall bör omfattas av kraven på utsortering och separat insamling. Det är av intresse för sorterare att hantera en blandning av textilavfall då det finns ekonomiska värden kopplat till olika marknader och verksamheter. Däremot finns inget ekonomiskt incitament för en sorterare att hantera produktionsspill som endast genererar miljönytta längre ned på avfallstrappan (återvinning). Uttrycket textilavfall ska omfatta produkter som är producerade för att användas för ett syfte. Verksamheters produktionsavfall som inte är färdig produkt ska hanteras separat från kommunal avfallstextil.

6.3 Krav på utsortering av textilavfall

Förslagsvis bör textilavfall innehålla produkter som har använts som produkt i någon mening. Verksamheter som producerar eller hanterar spillprodukter från textihantering eller -beredning har därmed skapat ett avfall som inte har använts som produkt i någon mening. Detta material bör hanteras separat och inte belasta textihantering som definieras som kommunalt avfall i någon mening.

Även här är det av vikt att nämna att ingen textil (inkl produktionsspill), i någon form, ska sorteras ut som textilavfall om materialet är blött, möjligt, kontaminerat i någon form eller otjänligt att hantera. Detta ska hanteras som avfall till Energiåtervinning eller Farligt avfall.

6.4 Krav på separat insamling av textilavfall

Då kommunerna blir ansvariga för insamling av textilavfall kan varje enskild kommun besluta hur denna väljer att samla in textilavfall. Där det idag förekommer avtal mellan kommuner och insamlingsaktör regleras detta ofta på vilket sätt, hur och när separerad textil ska hämtas upp/samlas in. Det är ovanligt att en sådan överenskommelse bygger på dörr-till-dörrinsamling utan snarare en repetitiv frekvensartad insamling kopplat till fasta och återkommande insamlingspunkter. Det förekommer ofta krav på insamlingsaktörer gällande tidpunkter och frekvenser för insamling samt andra krav som idag inte ersätter insamlarens kostnader för personal, drivmedel, fordon, inventarier m m.

När separat insamling av textilavfall blir en nödvändig åtgärd 1 januari 2025 behöver en form av finansiering för separat insamling etableras, även om ett producentansvarssystem vid tidpunkten inte är aktivt. Detta oavsett om kommunal aktör eller aktör på uppdrag av kommun genomför separat insamling av textilavfall.

Med detta sagt så finns det redan idag en relation mellan kommun och auktoriserad insamlare där det förekommer krav på en viss servicenivå.

6.5 Krav på att främja återanvändning

Det är för människors hälsa och miljömässigt viktigt att det redan 1 januari 2025 ställs krav på att det textilavfall som samlas in separat ska i nära anslutning till insamling sorteras ut för återanvändning samt förberedas för återanvändning och återvinning. Det är i detta tidiga skede som mindre aktörer som bedriver remake- eller upcyclingsverksamheter med textilt material har möjlighet att få tillgång till kvalitativ och hållbar textil. Även andra textilverksamheter som skradderier och mikrotextilfabriker har här tillgång till en miljömässigt resurseffektiv materialleverantör. Även EU-kommission skriver i förslaget till reviderat avfallsdirektiv att sortering av separat insamlat textilavfall ska ske i närområdet. Genom att skapa ekonomiska incitament för sorterare att prioritera närliggande återvinningsindustri framför globala textilmarknader när det kommer till ekonomisk lågvärdig textil räddas inte bara en redan uttagen naturresurs utan ger även en besparing av utsläpp av växthusgaser genom kraftigt minskade transporter. Det minskar också avfallshandling i miljöer och regioner där det inte finns infrastruktur för omhändertagande

av avfall. En hantering som inte är lämplig för människors hälsa och ej heller till miljömässig nytta.

Med detta sagt är det viktigt att i författningsskrivning dra en gräns när det inte längre är lämpligt att främja återanvändning med risk för människors hälsa. Vid sådan gränsdragning ska textilavfall ej lämpligt för återanvändning premieras som resursanvändning och därmed bidra till minskat uttag av jordens ändliga resurser. Att definiera en vägledande gränsdragning kräver initierande forskning.

6.6 Behandling av textilavfallet

Genom att hänvisa till sortering i nära anslutning till separat textilinsamling och därmed främja närliggande återanvändning och återvinning samt att textilavfallet som utsorterats separat inte bör förbrännas har Sverige kommit långt inför 1 januari 2025 samt inför ett framtida producentansvar och harmoniserad målsättning inom EU. Det är i övrigt rimligt att invänta EU-kommissionens kommande direktiv.

7 IKRAFTTRÄDANDE

Där det idag förekommer avtal mellan kommuner och textilinsamlingsaktörer bör ett ikraftträdande kunna vara sömfrött. För att ge alla medborgare likvärdig information kopplat till miljönytta och instruktioner gällande separat utsortering av textil bör information tas fram och finansieras på nationell nivå. Även relationen mellan kommun och textilinsamlare behöver förstärkas genom ekonomiska ersättningsmodeller. Detta redan innan producenterna förväntas finansiera motsvarande. En förväntad ökad insamlingsvolym behöver kunna hanteras. För detta krävs ekonomiska incitament.

8 KONSEKVENSER

8.1 Separat insamling av textilavfall

Det kommer att krävas en tydlig definition för all utsortering inför separat insamling av textil. Vad som ska ingå i begreppet textilavfall och vilken textil som inte ska sortera ut separat.

- All textilbaserad hemtextil, plagg och accessoarer samt alla former av skor ska ingå i textilavfallet.
- Allt ovanstående som är blött, möjligt, kontaminerat av olika anledningar och otjänligt att hantera ska sorteras ut för energiförbränning och/eller farligt avfall.
- Då landets kommuner förhåller sig på olika sätt i relation till hanteringen av textil är det viktigt att information för att främja återanvändning och vad som ingår i textilavfallet, samt vad som inte ska inkluderas, behöver tas fram centralt för samstämmig nationell kommunikation.
- En ersättningsmodell behöver tas fram för de aktörer som ges uppdraget att samla in och sortera textilavfall.

8.4 Aktörer som berörs av förslagen

Nedan sammanfattas Björkåfrihets synpunkter kopplat till de olika aktörerna:

Kommuner

- Fler än 50 kommuner bedriver idag separat insamling av textil på ÅVC i samarbete med externa aktörer.
- Att kommunerna anses ansvariga för separat textilavfall med hänvisning till kommunalt avfall innebär inte att kommunerna i egen regi ska bedriva försäljning

av textil på en global marknad på bekostnad av utebliven miljömässig och social nytta nationellt.

- I samband med att separat insamling av textil blir en tvingande åtgärd från 1/1 2025 behöver en ersättningsmodell tas fram för de seriösa insamlingsorganisationer som kommer att mot avtal utföra den separata insamlingen av textil.
- Kostnadsersättning för den energiåtervinning som uppstår vid utsortering av separat insamlad textil i närområdet behöver tilldelas insamlaren/sorteraren.
- Idag finns det krav på servicenivå i förhållande mellan kommuner och insamlare/sorterare.

Naturvårdsverket

- Bör tillsammans med Kemikalieinspektion och Konsumentverket regelbundet ta fram information och vägledning för nationell separat textilinsamling och den miljömässiga nytta detta gör.

Hushållen

- Hushållen behöver stöd och tydlig information gällande utsorteringsanvisningar. Textil som blött, möjligt, kontaminerat eller otjänligt att hantera sak inte hanteras som textilavfall.
- Fastighetsnära textilinsamling i flerbostadshushåll behöver finansieras. Detta för att säkerställa att det blir lätt att göra rätt samt för att nå uppsatta framtida volymmål.

Näringslivet

- Förbjud destruktion av överproduktion som inte når marknader, gällande de produkter som omfattas av separat utsortering och insamling av textilier.
- Industrispill från verksamheter ska inte lämnas in i den separata textilinsamlingen utan lämnas separat till nära återvinningsaktör (direkt till återvinning).

Ideella organisationer

- Utgör idag en stor del av befintlig infrastruktur för separat insamling av textil.
- Behöver garantera ekonomisk och juridisk transparens vid avtal/upphandling kring insamling och sortering av textilavfall.
- Behöver garantera att arbetsrättsliga och juridiska villkor säkerställs vid avtal/upphandling mot uppdragsgivare gällande insamling och sortering av textilavfall
- Kostnader för drift, underhåll och avfallshantering behöver ersättas när separat utsortering och insamling av detta påbörjas 1 januari 2025.

8.5 Miljömässiga konsekvenser

Genom ett separat insamlingsystem och därtill krav på utsortering nära insamling kan återbruk av textilier, hemtextil, accessoarer och skor öka i Sverige, mer material göras tillgängligt för remakeverksamheter och materialunderlag för utveckling av återvinningstekniker skapas.

Redan 1 januari 2025 ska krav på utsortering nära insamling realiseras vilket minskar såväl utsläpp som transporter. Det främjar en förutsättning för tillväxt av nationell begagnathandel och minskar leveranser till globala marknader. Detta främjar människors hälsa samt ger miljömässig nytta, både i Sverige och utomlands. Förutsättningar för en ökad nationell second hand är ett viktigt incitament för en förändring av konsumtionsbeteenden samtidigt som det ger utrymme för nya affärsinnovationer som främjar människors hälsa och skapar miljönytta.

För ytterligare information och frågor

Magnus Nilsson
Materialstrateg

031-23 31 37, 073-369 21 66

magnus.nilsson@bjorkafrihet.se

Göteborg 2023-08-23

Kristin Ivarsson
Generalsekreterare